

114

27.
oktober 2019ČASNIK
ZA
DRUŽBO
IN
KULTUROPriloga
tednika DružinaČAS
SLOVENSKI

Resnični preboj

Macesnova gorica v Kočevskem rogu. Z župnikom Damjanom in ženo Mojco stojim na robu brezna, ki ima od mojega zadnjega obiska tega povojnega morišča Slovencev bistveno drugačno podobo: jama je poglobljena, saj so z gradbeno mehanizacijo iz nje odstranili že več kot tisoč kubičnih metrov kamnine; posedla se je kot posledica obsežnega miniranja, s katerim so tedanji oblastniki ne le po koncu pobojev junija 1945, temveč tudi pozneje, verjetno konec petdesetih ali v začetku šestdesetih let, razstrelili obod brezna, da bi, kot so bili prepričani, za večne čase zakrili sledi nezastarljivega zločina.

Stojimo ob breznu ... in ob molitvi rožnega venca (za pobite in njihove svojce, za ukazovalce poboja in storilce, za vse, ki niso vedeli, pa so želeli vedeti, in tiste, ki so vedeli, pa niso želeli povedati ...), pogled pritegnejo žarki zgodnjepopolnsončnega sonca, ki si med drevesi utirajo pot do razgaljene jame. Prešine me – ta kraj zelo verjetno še ni videl takšne svetlobe: ne prej, ko je bilo tu kraško brezno, ne potem, ko je bilo to brezno zminirano in (načrtno?) obraščeno z drevesi. Zdaj pa žareča svetloba pada v globino, kot da želi takoj in do konca razkriti njeno zamolčano resnico.

Prav tiste dni je predsednik vladne komisije za vprašanja prikritih grobišč Jože Dežman javnost obvestil, da so pri odpiranju Jame pod Macesnovo gorico, ki je eden glavnih projektov komisije v tem in naslednjem letu, v globini okoli dvajset metrov od začetne

globine že naleteli na plast posmrtnih ostankov. O številu žrtev v jami ta čas v komisiji še ugibajo, a hkrati opozarjajo na znano dejstvo, da je bilo v vrtači pred breznom, kjer so žrtve slačili, v dveh raziskavah, izvedenih v preteklih letih, najdenih več kot 60 kilogramov predmetov, med njimi 185 križcev, 146 svetinj, številne pasne sponse in drugi deli opreme. Po zbranih podatkih je bilo v Kočevski rog odpeljanih najmanj 1.500 Slovencev, kmalu pa bo jasno, koliko jih je bilo vrženih v Jamo pod Macesnovo gorico.

Ali bodo, ob tem ko odpira zasuta usta roško brezno, spregovorili tudi ljudje? Dežmanova komisija očitno upa v to, zato je na javnost naslovila nekaj vprašanj: Kdaj in kako so brezno naknadno minirali? Ali je to počela Jugoslovanska ljudska armada ali morda rudarji ali gozdarji ali ...? In še: Ali bo vendarle spregovoril kdo od storilcev? Kajti »znana so imena nekaterih Slovencev, ki so sodelovali pri vojnem zločinu. Vsaj enega od storilcev pozna Zdenko Roter. Od Zveze združenj borcev za vrednote NOB doslej nismo dobili dodatnih informacij o nekdanjih, morda pa nekaterih tudi še sedanjih članih organizacije, ki bi nam lahko več povedali o zločinu in njegovih žrtvah. Žal, saj bi bilo s to pomočjo iskanje posmrtnih ostankov lažje in bolj učinkovito.« Najbrž je to trkanje na borčevska vrata, spodbujeno z novim prebojem pri raziskovanju nezastarljivih povojnih zločinov, trkanje na tesno zapahnjena vrata.

Zato pa se pri tej isti združbi ta čas ukvarjajo z nekim drugim »prebojem« – propagiranjem t. i. zgodovinskega filma *Preboj*, ki baje epsko upodablja partizanski pogled na bitko na Menini planini marca 1945. Podlaga za film je knjiga, ki jo je napisal udeleženec bitke, takrat 22-letni partizanski poveljnik Franc Sever – Franta – tisti Franta, ki ga je v prejšnji številki *Slovenskega časa* zgodovinar Jože Dežman postavil na laž glede Menine planine in hkrati »postavil na resnico« glede njegove vloge pri izvajanju povojnih pobojev. Franta je namreč v svojih spominih priznal, da je sodeloval pri selekciji vojnih ujetnikov-teharskih taboriščnikov (večina jih je bila pobitih), kar pomeni, da je sodeloval pri »poslovanju« enega najhujših uničevalnih koncentracijskih taborišč.

Čeprav prav te dni mineva polnih 30 let od padca berlinskega zidu, ko smo si dovolili upati, da padec tistega zidu pomeni tudi skorajšnji padec vseh slovenskih režimskih laži, potvarjanj, pretiravanj, prikrivanj, zamolčevanj, natolčevanj, zmerjanj, teptanj človekovega

Foto: Damjan Sch

dostojanstva ..., je torej jasno, da bomo ta »film« gledali še nekaj časa. Pa vendar: ko človek v molitveni drži stoji ob odprtem roškem breznu, z gotovostjo, ki presega človeško voljo, ve: prej ali slej bo zmagala razjasnjujoča svetloba in prej ali slej bo premagana propagandistična tema.

Zato: beži, Franta, beži! Pa ne le pred kriminalisti, ki trkajo na tvoja vrata zaradi zelo verjetnega sotorilstva pri vojnem hudodelstvu. Beži, Franta, beži! Kajti resnični preboj – preboj resnice – je nekaj, česar ni mogoče ustaviti. Nikoli!

Bogomir Štefanič

iz vsebine

Matevž Tomšič

Koga v resnici
varujejo medijski
»psi čuvaji«?

Stran 2

Pogovor: Pavle Rak

Ljubim vlogo
posrednika med
kulturami

Strani 4–5

Jože Mlakar

Ne kompliciraj, tepec!

Stran 8

Eden osrednjih letošnjih projektov Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč je odprtje Jame pod Macesnovo gorico v Kočevskem rogu, kjer so bili, kot dokazujejo raziskave iz preteklih let, po vojni pobiti Slovenci. Komisija je javnost nedavno obvestila, da so po izkopu več kot tisoč kubičnih metrov naminirane kamnine že naleteli na posmrtnne ostanke.

Komisija bo dosedanje delo v breznu pod Macesnovo gorico predstavila na tiskovni konferenci, ki bo **v torek, 29. oktobra, ob 11. uri v dvorani na Krekovem trgu 1 v Ljubljani.**

Vabljeni!